

УДК 336.221:658.78:656.078(045)

## ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОПОДАТКУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ЯК СКЛАДОВОЇ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ БІЗНЕСУ

Петричко М.М., Лінтур І.В., Гладинець Н.Ю.

## THEORETICAL BASICS OF TAXATION OF ENTERPRISES AS A COMPONENT OF A BUSINESS LOGISTICS SYSTEM

Petrychko Maria, Lintur Inna, Hladynets Nataliya

*У статті узагальненні існуючі теоретичні підходи до визначення сутності дефініції «податок» та запропоновано певне уточнення, щодо даної проблематики. Виокремлено особливість протє, що податки зазвичай використовуються для задоволення державних та громадських потреб. Розглянуто найголовніші ознаки оподаткування підприємств та охарактеризовано елементи податку, що сплачують підприємства. Узагальнено, що оподаткування, як інструмент за допомогою якого держава розподіляє дохід виконує функції : фіскальну, розподільчу, регулюючу, контрольну, стимулюючу та соціальну. Досліджено етапи становлення та розвитку податкової системи з врахуванням змін чинного законодавства в кожному періоді та виокремлення основних заходів та тенденції, щодо його функціонування. Автором окреслено наявні негативні чинники, які впливають на стан податкової політики, особливо в останньому періоді.*

*Практичне значення викладених у статті ідей полягає в обґрунтуванні пропозицій щодо вирішення проблем функціонування податків в Україні, зокрема в умовах воєнного стану.*

**Ключові слова:** податок, оподаткування підприємств, елементи податку, податкова система, податкова політика, податкові надходження, економіка логістики.

*The article summarizes the existing theoretical approaches to determining the essence of the definition of "tax" and proposes a certain clarification regarding this issue. However, the peculiarity that taxes are usually used to meet state and public needs is singled out. The most important features of enterprise taxation are considered and the elements of the tax paid by enterprises are characterized. In general, taxation, as a tool by which the state distributes income, performs the following functions: fiscal, distributive, regulatory, control, stimulating and social.*

*The stages of formation and development of the tax system were studied, taking into account changes in the current legislation in each period and highlighting the main measures and trends regarding its functioning. The author outlines the existing negative factors that affect the state of tax policy, especially in the last period.*

*The practical significance of the ideas presented in the article lies in the substantiation of proposals for solving the problems of the functioning of taxes in Ukraine, in particular, in the conditions of martial law.*

**Key words:** tax, corporate taxation, tax elements, tax system, tax policy, tax revenues, economic of logistic.

Податки є важливими інструментами фінансової політики держави та необхідними складовими фінансових відносин у суспільстві, а розвиток соціально-економічної та культурної сфер держави неминуче супроводжується перетвореннями в податковій системі.

Податки займають особливе місце в системі оподаткування діяльності суб'єктів господарювання, а саме фінансів підприємств всіх форм власності.

Насамперед, вони поєднують в собі не тільки фіскальну й регулюючу, але й соціально-економічну функцію. Остання коригує попит і пропозицію, збільшуючи ціну товару або зменшуючи шляхом виключення з переліку оподатковуваних товарів, і відповідно, коригує їх виробництво, використання та споживання. Від ефективного поєднання цих функцій залежить рівень надходжень до державного бюджету.

Актуальність теми зумовлена важливістю створення досконалої податкової системи, так як від механізму справляння податків залежить наповнення дохідної частини бюджету та направлення акумульованої фінансової бази на розвиток різних сфер економіки. В сучасних умовах з превалюванням тіньової економіки та поглибленням економічної кризи, зумовленої поширенням COVID-19 та війною та потребою в залученні максимальної кількості коштів і покриття державою своїх витрат, податки стать важливим інструментом фіскальної політики в Україні .

Теоретичні та практичні аспекти податків та податкової системи досліджували багато вітчизняних науковців, зокрема вивченням сутності податку займалися Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П, Демченко О.О., Мозенков О.В, Юшко С. та інші. Попри достатню кількість публікацій з даної проблематики теоретичні аспекти системи оподаткування не мають уніфікованого пояснення, тому необхідні додаткові дослідження.

Метою дослідження є розкриття сутності податку та його функцій, визначення елементів оподаткування в Україні та дослідження етапів розвитку системи оподаткування згідно діючого законодавства та обґрунтуванні основних напрямів її функціонування.

Етапи розвитку та становлення податкової системи України тісно пов'язані з процесом адміністрування податків і зборів в державі.

Для того, щоб держава могла виконувати свої обов'язки щодо фінансування, їй необхідна фінансова підтримка з боку всіх суб'єктів господарювання. Податкова система має вагомий вплив на економічний та фінансовий стан держави. Основна частина фінансових ресурсів до державного бюджету України –

це податкові надходження. Тож, для забезпечення повноцінної роботи державного бюджету, потрібна своєчасна сплата податків та економічно обґрунтована побудова системи оподаткування. В умовах фінансової кризи актуальним постає питання ефективного та своєчасного наповнення скарбниці держави для виконання нею покладених на неї функцій для безперебійного функціонування фінансово-економічної системи країни. Тому, є доцільним розглянути трактування дефініції «податок».

**Таблиця 1**  
**Спектр трактувань дефініції сутності «податок»**

Автор	Характеристика
Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П	«Податок є комплексною фінансовою категорією, яка характеризує фінансові відносини між державою і членами суспільства, що виникають в процесі розподілу ВВП з приводу вилучення державою частини валового національного доходу і перерозподілу її з метою фінансування державних витрат.»
Демченко О.О.	«податки – це сплата в обов’язковому порядку платежів фізичних та юридичних осіб до бюджету (центрального, місцевого), відповідно до визначених законом умов певної держави»
Мозенков О.В.	«Податки є найефективніший інструмент непрямого регулювання економічних процесів у державі»
ПКУ	«Податком є обов’язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету або на єдиний рахунок, що справляється з платників податку»
Юшко С.	«Податки та збори є визначальним джерелом доходів бюджету і значимість їх у динаміці абсолютних показників продовжує зростати.»

Податок – це обов’язковий та безумовний платіж, який сплачується в бюджет держави згідно нормативно-правових актів. Різниця між податками та зборами в тому, що збори – мають цільове використання. Також, можна відзначити, що податки надходять до відповідних бюджетів – державного або місцевого, а збори надходять до бюджету за умови одержання платником вигоди. Найголовнішим завданням податків є збільшення доходу держави.

Отже, на нашу думку можна зазначити, що податок це економічні та фінансові відносини між юридичними особами – підприємствами різних форм власності, фізичними особами, зареєстрованих згідно діючого законодавства та державою з приводу акумулювання фінансових ресурсів для виконання

покладених на неї функцій.

Аналізуючи визначення вчених, можна виділити певні особливості податків. По-перше, це обов'язкові платежі, зазвичай через певні порушення, ухилення або невчасну сплату податків відповідає платник. По-друге, деякий відсоток коштів підприємств переходить у права власності держави. Також, можна виділити, що податки зазвичай використовуються для задоволення державних та громадських потреб.

Найголовніші ознаки оподаткування підприємств – це:

- обов'язковість: відповідність податковим розпорядженням;
- законність: встановлювати податки має право тільки держава;
- нецільовий характер: податки не мають основного призначення;
- безоплатність: держава має право, не надавати платникам еквіваленти платежів;
- внесення податків до бюджету країни;
- безповоротність: після сплати податок залишається в бюджеті держави, та використовується за певних державних потреб;
- закріплення у державному органі країни [ 1, с. 34-35].

У ПКУ ст.7, зазначені головні елементи оподаткування, вони мають бути визначені під час встановлення податку, це – платники податку; об'єкт оподаткування; база оподаткування; ставка податку; порядок обчислення податку; податковий період; строк та порядок сплати податку; строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку [2].

**Таблиця 2**  
**Основні елементи податків [2]**

Елемент	
Платники податків	- це фізичні або юридичні особи, які мають об'єкти оподаткування, і їхнім обов'язком є сплата податків та зборів; - до обов'язків платників податків можна віднести: сплату податків та обов'язкових платежів, нарахування та сплату податків;
Об'єкт оподаткування	- предмет, товар, майно або його частина, реалізація товарів та їх постачання, за наявності якого виникає податковий обов'язок; - головна мета: дізнатися чому особа повинна сплачувати податки;
База оподаткування	- це певні характеристики об'єктів оподаткування; - обчислення податку «здійснюється шляхом множення бази оподаткування на ставку податку із/без застосуванням відповідних коефіцієнтів» [1, с. 36].

Ставка податку	- це визначений державою розмір нарахування податку;
Порядок подання звітності	- визначений період під час якого особа зобов'язана здійснити оплату;
Строк сплати податків	- це період який визначається для сплати податків; - може позначатися роками, кварталами, місяцями, тижнями та днями;

Оподаткування, як інструмент за допомогою якого держава розподіляє дохід, має чотири головні функції (фіскальна, розподільча, регулююча та контрольна).

1. Фіскальна: це найголовніша функція оподаткування. Її головне призначення – формувати кошти за рахунок податків, відобразити дохід державного або місцевого бюджету, для виконання загальнодержавних програм, та для використання для потреб суспільства та народу.

2. Розподільча: це перерозподіл доходів між потребами суспільства. За допомогою фіскальної функції підтримується розвиток економіки та різних галузей, відбуваються ставки податків, надання пільг тощо.

3. Регулююча: здійснюється регулювання виробництва та споживання. За допомогою цієї функції, держава намагається виконати всі поставлені перед нею економічні задачі.

4. Контрольна: контролює доходи та надходження громадян, діяльність господарюючих об'єктів. Контроль з боку держави для того, щоб вчасно виконувалися виплати до державного бюджету та фондів [2, с.14].

Також у дослідженнях можна зустріти ще соціальну та стимулюючу функцію. До соціальної належить перерозподіл доходів фізичних та юридичних осіб. Стимулююча функція підтримує економічні процеси, до неї належать пільги та звільнення для платників.

Під час запровадження податкової системи, Україна перебувала у досить складних умовах формування держави. Податкова система України продовжує модернізуватися, розвиватися, тому що, головним завданням держави є створити стабільну, економічну країну. Період розвитку системи, можна поділити на декілька етапів:

1. Перший етап: (1991 – 1994 рр.);
2. Другий етап: (1994 – 1999 рр.);
3. Третій етап: (2000 – 2010 рр.);
4. Четвертий етап (2010 – 2014 рр.);
5. П'ятий етап (2015 – по теперішні час) [2, с. 25].

До початку проголошення незалежності в Україні була створена податкова система, яка складалася з: податків з обороту, плата за виробничі фонди, державне мито, прибутковий податок з громадян, колгоспів, кооперативних організацій тощо. Після того, як Україна здобула незалежність, відбувалося оновлення податкової системи. З того часу, як почав створюватися перший етап становлення податкової системи України, в країні діяв закон «Про систему оподаткування». Поступово почали діяти нові податки, такі як: податки на доходи підприємств, на додану вартість, акцизний збір, податок на експорт та імпорт тощо. Це був досить складний етап, тому що країна потребувала фінансової допомоги. Кабінет Міністрів України на першому етапі створив місцеву систему податків, яка складалася з 2 нових податки та 14 зборів (комунальний податок; податок з реклами; ринковий, курортний, готельний збір; збір за паркування, за використання місцевої символіки, проведення кіно-телезйомок, за проведення аукціонів тощо. Комунальний податок в той час був – 17 грн. з працівника. А ринковий збір – не більше 20% або 2 грн. 40 коп. доходу осіб. Більша частина таких зборів та податків збереглися і до сьогодні, але вони змінені [1].

На другому етапі почалося вдосконалення податкової системи, в першу чергу тим, що 2 лютого 1994 року влада прийняла Закон України «Про систему оподаткування». З допомогою цього закону держава пом'якшила та знизила податки, тож податок на додану вартість зменшився на 8%. Податок на прибуток був встановлений – 30%. В цьому законі податки та збори поділили на 2 категорії:

- загальнодержавні, до них належать: акциз, мито, державне мито, плата за землю, податок на доходи тощо;
- місцеві (не змінилися з першого етапу);

В 1997 році, держава прийняла два Закони України:

1. Закон «Про податок на додану вартість» - змінилися правила для платників податків, строки їх сплати, реєстрацію та базу оподаткування [2];

2. Закон «Про оподаткування прибутку підприємств» – змінилися правила для об'єкту оподаткування та порядок сплати податків [2].

Третій етап почався з того, що держава почала створювати Податковий кодекс, в якому були оновлені вже діючі закони. Кодекс складався з 20 розділів та 135 законів. Кожен податок – має свій розділ, наприклад: «Адміністрування податків» - 2 розділ, «Податок на доходи фізичних осіб» - 4 розділ, «Податок про додану вартість» - 5 розділ, «Акцизний податок» - 6 розділ, «Екологічний податок» - 8 розділ тощо. Багато змін та оновлень вносилося до статей, змінювалися ставки акцизу, екологічного податку тощо [1].

Четвертий етап іншими словами можна назвати податковою реформою. Головним документом оподаткування став Податковий Кодекс, відбувалися нові способи розрахунку податків та їх нарахування. В державі протягом 2010 – 2014 рр., головним завданням було розвинути економічний стан країни, для того щоб могли розвиватися суб'єкти господарювання, та збільшувався державний бюджет [1].

Під час п'ятого етапу оподаткування Україна почала звертати увагу на податкову систему інших країн. Головною подією стало підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС. Здійснювалися різні заходи для покращення системи оподаткування, зокрема введення в дію Закону України “ Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів щодо податкової реформи ” від 28.12.2014 № 71-VIII. [2]. Згідно якого до загальнодержавних податків(стаття 9 ПКУ) належать: податок на прибуток підприємств; податок на доходи фізичних осіб; податок на додану вартість; акцизний податок; екологічний податок; рентна плата; мито;

До місцевих податків належать ( стаття 10 ПКУ):

1. податок на майно;

2. єдиний податок.

До місцевих зборів належать:

1. збір за місця для паркування транспортних засобів;
2. туристичний збір.

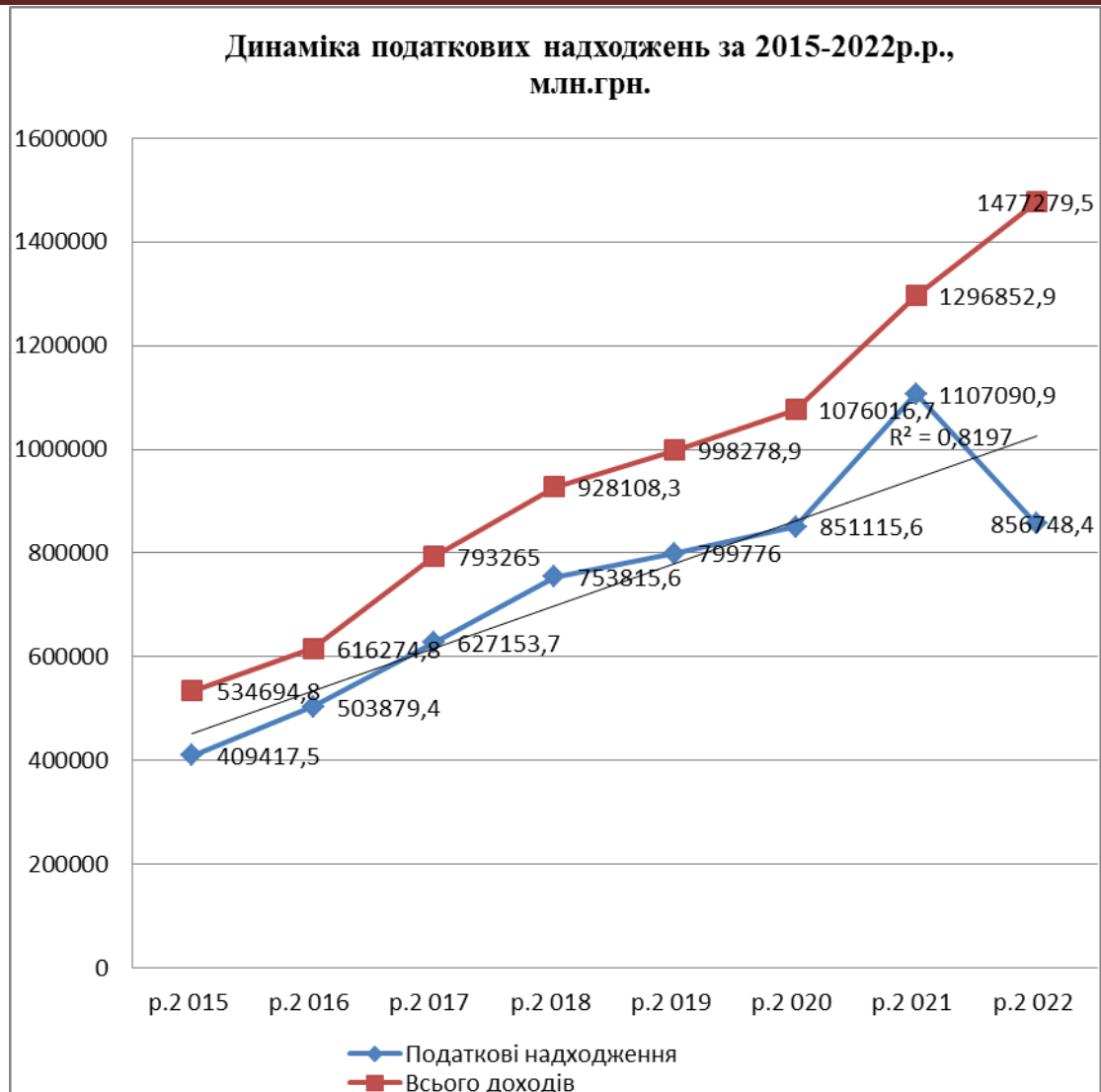
А також суттєвим кроком у реформуванні податкової системи став крок пов'язаний перерозподілом частки податкових надходжень між державним та місцевими бюджетами згідно Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» від 24.12.2015 №909-19. [2] який значно укріпив фінансову базу місцевих бюджетів.

Проте не слід забувати про розповсюдження негативних тенденцій в податковій політиці з початку 2020 року, спричинених гострою респіраторною хворобою COVID-19, які призвели до обмеження фінансово-господарської активності підприємств, тимчасового припинення роботи і звільнення частини бізнесу від оподаткування і тим самим негативно вплинули як на фінансовий стан підприємств так і фінансовий план країни.

Наступним викликом для податкової політики та нашої держави в цілому послугувало повномасштабне вторгнення росії та початок війни, яка суттєво вплинула на фіскальну функцію податків. Проте 15.03.2022 року Верховна Рада прийняла Закон України "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану" № 2120-IX [2], який ефективно вплинув на функціонування податкової та бюджетної політики держави та життєвонеобхідних потреб підприємств та жителів територіальних громад в цілому і тим самим виконав стимулюючу функцію податків.

Практичні аспекти реалізації податкової політики протягом 2015- 2022рр., можна розглянути на рис.1.





**Рис.1. Динаміка податкових надходжень за 2015-2022рр., млн..грн. [3]**

Отже, можна відмітити що реформування податкової системи та податкової політики протягом 2015-2021 рр. проводилися ефективно, зокрема здійснювалися заходи зазначені вище для покращення системи оподаткування, держава врахувала думку суб'єктів господарювання : юридичних осіб – підприємств і фізичних осіб – населення та політичне та економічне становище країни. Тож в податковій системі відбулися якісні зміни підтвержені збільшенням податкових надходжень до бюджету. Проте те , тенденція 2022р. свідчить про те , що є зовнішні фактори, які не залежать від податкової політики держави.

На нашу думку можна зазначити, що становлення та розвиток системи оподаткування в Україні триває досить довго, але незважаючи ні на що,

формується і далі. Кожен етап розвитку досяг певного успіху та результату. Спираючись на попередні показники, держава намагається покращити систему оподаткування, яка б ефективно вплинула на діяльність підприємств та населення, які є основними суб'єктами цих відносин з приводу вилучення частини їх доходу на користь фінансових ресурсів країни для забезпечення безперервного функціонування соціально-економічних потреб суспільства.

#### Список використаних джерел

1. Баранова В. Г. Податкова система: навчальний посібник / В. Г. Баранова, О. Ю. Дубовик, В. П. Хомутенко та ін.; за ред. В. Г. Баранової. – Одеса: ВМВ, 2014. – 344 с.
2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI зі змінами і доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income>

#### References

1. Barabanova, V. G. 2014. *Podatkova systema [Tax system]*. Odesa: VMV.
2. Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 2 hrudnia 2010 roku № 2755-VI zi zminamy i dopovnenniamy [Tax Code of Ukraine dated December 2, 2010 No. 2755-VI as amended]. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Sajt Ministerstva finansiv Ukrainy [Website of the Ministry of Finance of Ukraine]. <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income>.

УДК 658.78:656.078-027.2:658.5(045)

## ФУНКЦІЯ ЛОГІСТИКИ В ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВА

Росола У. В., Гладинець Н. Ю., Нестерова С. В.

## FUNCTION OF LOGISTICS IN THE PRODUCTION ORGANIZATION OF THE ENTERPRISE

Rosola Uliana, Hladynets Nataliia, Nesterova Svitlana

*Стаття присвячена теоретичним аспектам логістичних процесів в організації виробництва на підприємстві. За результатами проведеного дослідження розкрито поняття дефініції логістика, виділені основні її завдання та мета. Узагальнені основні цілі оптимізації логістичних систем.*

**Ключові слова:** логістика, підприємство, організація виробництва, логістичні системи.

*The article substantiates the essence of the definition and meaning of logistics. It has been established that the correct organization of logistics processes at the enterprise will contribute to the uninterrupted process of production of products and their delivery to the final consumer. In general, this will lead to effective management decisions. The main definitions of the term logistics by domestic and foreign scientists are given.*



# МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: [www.msu.edu.ua](http://www.msu.edu.ua)

E-mail: [info@msu.edu.ua](mailto:info@msu.edu.ua), [pr@mail.msu.edu.ua](mailto:pr@mail.msu.edu.ua)

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>